

Satu Soppela-Hyle

Kerttu ja tyttäret

1969–2005

Kerttu ja tyttäret
1969–2005

Satu Soppela-Hyle

Kerttu ja tyttäret
1969–2005

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2026 Satu Soppela-Hyle

Kustannustoimitus: Satu Soppela-Hyle

Kannen suunnittelu ja valokuva: Satu Soppela-Hyle

Kannen piirroskuvitus: Sara Lähteenmäki

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-0334-5

Kaikille viidelle lapselleni – olette rakkaita!

Kirjan henkilöitä:

Kerttu

Frans, Kertun toinen aviomies

Hannes, Kertun entinen aviomies ja Kertun lasten isä

Onni, Kertun vanhin lapsi, ja *Armi*, Onnin vaimo

Jukka ja *Markku*, Onnin ja Armin pojat

Veikko, Kertun poika, ja *Kaarina*, Veikon vaimo

Harri ja *Mika*, Veikon ja Kaarinan pojat

Timo, Kertun poika, ja *Anna-Leena*, Timon naisystävä

Olli, Kertun nuorin poika, kuollut

Tuulikki, Kertun nuorin lapsi

Henkka, Tuulikin avomies

Suvi, Tuulikin ja Henkan tytär

Riitu, Henkan äiti

Elna, Henkan isosisar

Leena, Elnan tytär

Eino, Henkan vanhin veli

Erkki, Henkan isovelji, ja *Hely*, Erkin vaimo

Heimo, Henkan isovelji, ja *Inkeri*, Heimon vaimo

Pekka, *Meeri* ja *Into*, Heimon ja Inkerin lapset

Eero, Henkan pikkuveli, ja *Ritva*, Eeron vaimo

Anne, Eeron ja Ritvan tytär

Kesäkuu 1969

Ilta-aurinko paistoi olohuoneen ikkunasta sisälle asuntoon ja valaisi pöydän äärellä pelaavia miehiä ja savukiehkuroita heidän yllään. Oli juhannusaaton ilta, kesäkuun 20. päivä, ja Tuulikki oli viimeisillään ras-kaana. Henkka ja hänen kolme veljeään, Heimo, Erkki ja Eero, pelasivat sököä, ja takana oli jo useampi tunti kiivastahtista peliä. Grogeja oli sekoiteltu tiuhaan ja niiden myötä olivat äänet kovenneet ja panokset suurentuneet. Nuorin veljistä, Eero, oli nyt äänessä:

”Jumalauta, Heimo, nä huijaat, otit taatusti kortin hihastas, ei saatana kellään ole nuin hyvää tuuria peli toisensa jälkehen!”

Heimo puolustautui siihen:

”Perkele, minen mitään huijaa, voijaan vaikka laskia ja tarkistaa nämä kortit, yhtäkään ylimäärästä ei tässä pakassa ole, eikä minun vaat-teissa. Tarkistakaa, perkele, jos epäilettä!”

Oli viittä vailla, etteivät miehet käyneet toistensa kimppuun. Henkka ja Erkki rauhoittelivat kahta muuta veljeä, ja päätettiin heittää pelaaminen siihen. Kukin otti omat panoksensa pelistä pois ja Heimo lähti ovet paukkuen tiehensä. Eero jupisi vielä:

”Kyllä se perkele huijari on, ohan se jo nähty, aina se on ittelleen haa-limassa eniten, keinolla millä hyvänsä.”

Henkka meni katsomaan Tuulikkia, joka istui asunnon parvekkeella ilta-aurion lämmittäessä.

”Mitä se täällä kulta tietää?”, hän kysäisi Tuulikilta ja istahti tämän vie-reen.

”Ei teitä jaksa oikein selevin päin kuunnella, hyvä ettette käyny tois-
tenne kimppuun”, Tuulikki sanoi tympääntyneellä äänellä.

Hän jätti kertomatta, että vatsaa oli supistellut jo muutaman tunnin ajan. Hän oli katsonut kellosta, että supistukset tulivat vielä harvakseltaan ja epäsäännöllisesti, joten ei tässä varmaan vielä mitään kiirettä sairaalaan ollut. Tuulikki ei missään nimessä halunnut mennä liian aikaisin sairaalaan. Heimon vaimo Inkeri oli pelotellut Tuulikkia, että Boråsin kaupunginsairaalassa pistivät makaamaan sänkyyn, eikä siitä saanut enää liikua mihinkään. Oli kuulemma ollut tuskallista maata synnytyspoltoissa tunti toisensa jälkeen. Tuulikki oli sen kuullessaan päättänyt, että häntähän ei sänkyyn pakotettaisi, mieluummin hän synnyttäisi vaikka yksinään omassa kodissaan.

Miehet istahtivat olohuoneen sohvalle katsomaan mustavalkotelevisiota, josta näytti tulevan jokin Hitchcockin jännityselokuva. Henkka sekoitti uudet juomat itselleen ja velipojilleen, ja sitten he istuivat elokuvaa seuraten pari tuntia. Tuulikki siirtyi keittiön puolelle, kun ei jaksanut istua tupakansavuisessa olohuoneessa. Hän oli raskauden ajan ollut juomatta ja polttamatta, vaikka se olikin ollut vaikeaa, kun ympärillä olevat eivät muuta tuntuneet tekevänkään.

Elokuvan jälkeen Erkki ja Eero lähtivät koteihinsa, ja Henkka meni nukkumaan. Tuulikki jäi yksin valvomaan varmana siitä, ettei nukkuisi silmänräpäystäkään. Supistukset pitäisivät hänet hereillä, joten oli turha edes yrittääkään nukkua. Muutamaksi tunniksi hän kuitenkin vajosi unenkaltaiseen horrokseen supistusten hiivuttua.

Henkka ja Tuulikki olivat muuttaneet Boråsiin samaan aikaan Heimon ja Inkerin sekä Eeron ja Ritvan kanssa. Vanhin veljeksistä, Erkki, oli vaimonsa Helyn kanssa asunut Ruotsissa jo useita vuosia, olipa heillä jo

kaksi kouluikäistä poikaakin. Erkki oli houkutellut velipoikiaan Ruotsiin kuvailemalla runsaita työmahdollisuuksia eri tehtailla, hyvää palkkaansa ja uudenkarheaa Volvoaan, jollaiseen kotopuolen velipojillakin pian olisi varaa. Eipä Kemijärven poikia ollut tarvinnut kauan houkutella, kun he olivat jo yksissä tuumin päättäneet vaihtaa maisemaa kruununkuvat silmissään. Henkka oli suostutellut 16-vuotiaan Tuulikin jättämään kauppaopistonsa kesken ja lähtemään mukaan.

Henkka työskenteli kumitehtaalla ja Tuulikki oli ollut rintaliivitehtaalla, kunnes oli pari viikkoa aiemmin joutunut raskauden takia lopettamaan työt. Heimo teki rakennushommia ja hänen vaimonsa Inkeri oli sukka-housutehtaalla. Eero oli saanut töitä maalitehtaalta ja Ritva vaateteh-taalta. Erkki oli jo useita vuosia ollut töitä tapettitehtaalla, mihin hänen vaimonsakin oli palannut töihin, kun pojat olivat menneet kouluun. Palkkakin oli vallan toista kuin mitä miehet olivat tottuneet Kemijär-vellä erilaisista hanttihommista tai metsätöistä saamaan. Parasta palk-kaa sai kuitenkin Heimo, joka oli kouluttautunut rakennusmestariksi.

Asunto, jossa Tuulikki ja Henkka Alingsåsvägenillä asuivat, sijaitsi val-keaksi laudoitetussa kerrostalossa. Se oli pieni huoneen ja makuualko-vin, keittiön ja kylpyhuoneen asunto. Lastenvaunut nököttivät olohuo-neen nurkassa, ne olivat uusinta muotia. Kuomu oli ruskea, kyljet val-koiset ja niiden keskellä oli rottinkiset koristeraidat. Tuulikki oli ostanut joitakin nuttuja ja potkuhousuja sekä kertakäyttövaippoja – *blöjija*, niin kuin niitä ruotsiksi kutsuttiin – mutta hän halusi odottaa lapsen syntymää ennen kuin hankkisi mitään tyttöön tai poikaan viittaavaa. Inkeri oli luvannut antaa hänelle omilta lapsiltaan pieniksi jääneitä vaatteita.

Helteet jatkuivat jo toista viikkoa ja Tuulikilla oli todella tukala olo ison vatsansa kanssa. Useimpina päivinä he kävivät Henkan töistä tultua uimassa ja vilvoittelemassa Almenäsin uimarannalla. Tuulikki ei kylläkään enää kehdannut esiintyä bikineissä valtavan vatsansa kanssa, mutta jo järven rannalla varjoisassa paikassa istuskelu tuntui helpottavalta. Uimareissuille tulivat usein mukaan myös Henkan veljet perheineen, ja Tuulikista oli mukavaa viettää aikaa kälyjen kanssa. Veljekset tapasivat ilakoida järvessä kuin nuoret pojat konsanaan.

*

Aamulla Tuulikki heräsi kipeään supistukseen ja hämmästyi huomatesaan, että oli sittenkin saanut nukuttua useamman tunnin. Henkka kuorsasi parisängyn toisella laidalla. Lämpömittari oli kahdeksaan mennessä ehtinyt kivuta jo yli kahdenkymmenen asteen, joten kuuma päivä oli tästäkin tulossa. Tuulikkiin iski viime hetken siivousvimma ja hän alkoi puunata edellisiltana räjähtänytynyt olohuonetta kuntoon. Siinä siivoillessa hän ei niin huomannutkaan vatsan säännöllistä kovenemista, vaikka joutuikin välillä pysähtymään ja keskeyttämään touhuilunsa. Yhdentoista aikaan Henkkakin viimein heräili krapulaisena ja raotti verhoa, jonka takana heidän parisänkynsä oli.

”Mitä nä täälä touhuat hiki päässä?”, hän ihmetteli.

”Oon tässä vähän siivonnu paikkoja, ku pääsivät herrojen jäljiltä paikat niin paskaseen kuntoon”, Tuulikki puuskahti.

Sitten hän parahti ääneen ja tarttui kaksin käsin vatsaansa. Henkka huolestui ja kyseli:

”Joko lapsi on tulossa? Pitääkö tästä lähtiä sinne sairaalaan?”

”Ohan se tuossa melekein koko illan ja yön polteltu, mutta nyt alako tuntua yhtäkkiä paljon kovemmilta nuo poltot ja niitä tuleeki jo melekein päntiönään”, Tuulikki selitti tuskaisella äänensävyllä, ”pitäskö sinun sitä taksia jo soitella?”

Taksia sai odotella hyvän aikaa ja Henkka ehti jo pelätä joutuvansa kätilöksi, niin tuskaiselta ja kivuliaalta Tuulikki vaikutti. Kahdentoista aikaan he saapuivat Boråsin kaupunginsairaalaan. Henkka tuki ja saatteli Tuulikkea kohti sairaalan ovia. Sieltä näkyivätkin jo hoitajat valkoisissa puvuissaan ja päähineissään kiirehtivän paikalle ja toinen heistä työnsi pyörätuolia mukanaan. Tuulikki työnnettiin lähimpään tutkimushuoneeseen ja kätilön pikaisen tarkistuksen jälkeen häntä lähdettiin vieämään kiireellä kohti synnytyssalia.

”Pappa kan komma med!”, huudahti toinen hoitajista Henkalle, mutta Henkka kääntyi vikkellästi kohti ulko-ovia.

Toisin kuin suomalaisissa sairaaloissa, Ruotsissa olisi isäkin saanut jäädä synnytykseen mukaan, mutta Tuulikki arvasi, ettei Henkka krapulaisena pystyisi tulemaan synnytyssaliin. Tuntui aika kurjalta olla ihan yksin vieraassa maassa synnyttämässä, mutta yhä kovemmin ja tiheämmin kohtua puristavat supistukset eivät antaneet armoa Tuulikkille, ja pian koko ympäröivä maailma hävisi hänen mielestään.

Puolen tunnin kuluttua kärsimykset loppuivat kuin seinään ja pieni tytär oli maailmassa, 47 senttimetriä ja 2,9 kiloa. Kyyneleet tulivat silmiin, kun pieni nyytti nostettiin Tuulikin rinnalle. Onneksi toinen kätilö oli ruotsinsuomalainen, ja tuntui paremmalta, kun pystyi ymmärtämään kätilön puhetta.

”Kymmenen pisteen tyttö tuli, onneksi olkoon äidille!”, kättilö sanoi hymyillen lämpimästi.

Vauva sai hetken harjoitella imemistä, mutta sitten hänet vietiin vauvalaan. Kättilö kertoi, että sairaalassa vauva tuotaisiin neljän tunnin välein syömään.

”Sinä kun olet nuori ja terve, ja jos ei mitään komplikaatioita tule tai vauvalle ongelmia, niin pääset parin päivän päästä kotiutumaan”, hän sanoi lähtiessään.

Tuulikki oli huojentunut kuullessaan, että pääsisi niinkin pian kotiin.

Illansuussa vierailutunnilla Henkka saapui punaisten ruusujen kera. Hän suuteli Tuulikkia ja kyseli, kumpi sieltä oli tullut. Hoitaja työnsikin pian vauvan sängyssään iltasyötölle ja opasti sitten Tuulikkia oikean imetysotteen kanssa. Henkka katseli hämmästyneenä vastasyntynyttä lastaan ja ihmetteli tämän pienuutta. Kun hän sitten sai tyttärensä syliin, hän liikkui ja pyyhkäisi silmäkulmiaan.

”Kovin on pieni ihmisen alaku”, hän sanoi sitten, ”mitä nimeä nä meinasikkaan tytölle?”.

”Olisko se Suvi, ku se nyt keskellä kauneinta kesää syntyi?”, Tuulikki vastasi.

”Sopiihan se hyvin, annetaan tytölle nimeksi Suvi”, Henkka myötäili.

Kesäkuu 1969

”Haloo”, Kerttu vastasi puhelimeen.

”Äiti? Minä täällä, Tuulikki.”

”Tuulikkiko se sieltä soittelee? Sieltä Ruottistako nä soittelet?”

”Joo, ollaan täällä Ruottissa, mutta mulla oli semmosta asiaa, että vauva on nyt syntynyt!”

”Sekö on ny syntynyt? No, onnia kovasti! Kumpi sieltä tuli ja onko se terve lapsi?”

”Tyttö tää on, ihan pikkunen, alta kolomen kilon, ihan kymmenen pisteen tyttö on. Ja synnytys meni tosi nopiasti, pääsin heti osastolle, ku tulín sairaalaan, eikä menny ku puolisen tuntia, niin tyttö oli ulukona.”

”Miten se niin nopiaa, ku ensimmäistä vasta sait?”

”Sinnittelin koko yön kotona tuskissa, ku en halunnu joutua makamaan sielä sairaalasängyssä niissä kivuissa.”

”No hyvä oli, että kerkisit sairaalaan, ettei matkalle tullu. Mitä se Henkka tuumaa vauvasta?”

”Kyllä se mulle kukkia toi ja kovinhan tuo kehu tyttöä nätiksi, minä laitän sulle sitten valokuvia, kun saahaan niitä teetettyä.”

Kerttu laski puhelimen luurin alas pidikkeeseensä ja huokaisi. Olihan se hyvä asia, että Tuulikki oli saanut terveen lapsen, mutta kovinpa nuorena tytärkin alkoi lapsentekoon. Eihän Tuulikki ollut vasta kuin muutaman kuukauden päälle seitsemäntoista, toisaalta Kerttu itse oli ollut saman ikäinen Onnin saadessaan.

”Onko se tyttäres ny saanu lapsen? Kovinpa nuorena se alako lapsen-tekoon, eihän net ole etes naimisissa”, Frans sanoi paheksuvalla äänellä.

Frans sanoi ääneen Kertun ajatukset, mutta silti Kerttua kismitti. Mikä Frans oli arvostelemaan hänen tytärtään? Kerttu piti kuitenkin suunsa kiinni ja ajatuksensa ominaan.

Ei Frans ollut niin kovin mieluisaksi aviomieheksi osoittautunutkaan. Se kohtelias herrasmies, joka häntä oli niin pitkään ja hartaasti kosiskellut, oli muuttunut vaiteliaaksi ja juroksi, ja hänen kasvoilleen tuntui juurtuneen pysyvästi yrmeä ilme. Ellei Kertulla olisi ollut seuranaan marttayhdistyksen naisia ja samalla tiellä asuvia mukavia naapurin emäntiä, hän ei olisi jaksanut tällaista puhumatonta elämää.

Onneksi Kerttu oli päässyt marttayhdistyksen järjestämälle muutamalle edulliselle matkalle. Viimeksi he olivat käyneet tutustumassa Punkaharjun maisemiin. Naisporukka oli hauskaa seuraa ja linja-autossa kävi kova porina, ja välillä laulettiin oikein antaumuksella. Kerttu piristyi ajatellessaan seuraavaa matkaa, sillä syyskuun alkuun oli sovittu jo ruskareissu Saariselälle.

Frans ei näistä hänen matkoistaan ollut kovin mielissään, lähtihän häneltä kodinhoitaja ja ruuanlaittaja useaksi päiväksi kerrallaan pois. Kerttu piti kuitenkin pintansa ja ilmoittautui marttojen reissuille aina kun niitä oli tarjolla. Fransilla asui lähellä tytär ja miniä, joutivat nämä tulla pitämään isästään ja apestaan huolta Kertun poissaolon ajaksi. Kerttu oli viettänyt koko ikänsä sadan kilometrin säteellä, nyt oli hänen vuoronsa nähdä muitakin maisemia.

Frans se oli sitä paitsi matkailukipinän hänessä sytyttänyt, kun oli vienyt ensin häämatkalle Hollantiin ja seuraavana kesänä ryhmämatkalle Pohjois-Norjaan. Kerttu oli ollut haltioissaan näistä molemmista matkoista, ja niiden jälkeen häntä ei pidätellyt enää mikään. Aluksi Kerttu oli yrittänyt houkutella Fransia yhteisille matkoille, mutta mies tuntui jämähtäneen kotiseudulle iänikuisten kokoustensa pariin.

Kerttu ja tyttäret -kirja jatkaa Kerttu-kirjan tarinaa. Kirjassa seurataan Kertun elämää aina vuoteen 2005 saakka, mutta keskiöön nousevat myös Kertun tytär Tuulikki ja Tuulikin tytär Suvi. Tuulikin repaleiseen elämään Kerttu ei enää voi vaikuttaa, mutta kasvattamansa Suvin suhteen hän tekee kaikkensa, jotta tällä olisi parempi elämä ja tulevaisuus.

Kerttu kokee elämässään yhä rankkoja menetyksiä, mutta osaa myös iloita ja rakastaa, kun rakkaus vielä kolmannen kerran koputtaa hänen ovelle.

Kirjassa kuvataan lähinnä kahden perheen elämää, mutta kirja valottaa myös yhteiskunnallista ja rakenteellista muutosta yksilöiden taustalla 1970–1990-luvuilla.

Kirjastopäällikkönä työskentelevä Satu Soppela-Hyle ammentaa kirjaansa aineksia oman sukunsa tarinoista ja omakohtaisista kokemuksistaan.

